

Brocardo

Il brocardo o broccardo è una sintetica e antica massima giuridica, tanto concisa quanto chiara, prevalentemente di tradizione latina.

L'ipotesi più probabile riguardo all'origine di questo termine è riconducibile al nome del giurista Burchardus vescovo di Worms, il quale scrisse 20 volumi di *Regulae Ecclesiasticae*, includendo una collezione di locuzioni latine a carattere giuridico ordinate alfabeticamente dette Brocardica o *Regulae Burchardicae*. Entrarono poi nell'uso comune grazie alla scuola dei glossatori di Bologna, attiva nei secoli XII - XIII. Un'altra corrente di pensiero, respinta dal Kantorowicz, fa discendere il termine da una corruzione delle parole pro e contra. La funzione del brocardo, indipendentemente dall'etimologia, consiste nell'enucleare dalle leggi principi, chiamati *generalia*.

Brocardi

- A communi observantia non est recedendum
- A Deo rex, a rege lex
- Ab intestato
- Abrogata lege abrogante non reviviscit lex abrogata
- Abusus non tollit usum
- Accessorium sequitur principale
- Actio libera in causa
- Actio nondum nata non praescribitur
- Actioni non natae non praescribitur
- Actor sequitur forum rei
- Actore non probante, reus absolvitur
- Ad probationem
- Ad substantiam
- Adducere inconveniens non est solvere argumentum
- Adfines inter se non sunt adfines
- Adfinitas in coniuge superstite non deletur
- Adtemptata pudicitia
- Affirmanti incumbit probatio
- Aliquid dare, aliquid retinere
- Alterum non laedere
- Atto di abiura
- Audiatur et altera pars
- Aut dedere aut punire
- Beneficium excussionis
- Caveat (brevetti)
- Caveat emptor
- Certat de damno vitando
- Cogitationis poenam nemo patitur
- Condicio sine qua non
- Confessio est regina probatio

- Confessoria servitutis
- Contra legem facit qui id facit quod lex prohibet
- Cuius commoda, eius et incommoda
- Cuius regio, eius religio
- Da mihi factum, dabo tibi ius
- De iure condendo
- De iure condito
- De minimis non curat praetor
- Debellatio
- Dies a quo non computatur in termino
- Dies coeptus pro completo habetur
- Do ut facias
- Dura lex, sed lex
- Ei incumbit probatio qui dicit
- Emptio non tollit locatum
- Error communis facit ius
- Ex aequo et bono
- Ex lege
- Ex nunc
- Ex post
- Ex tunc
- Excusatio non petita, accusatio manifesta
- Ficta confessio
- Fructus sine usu esse non potest
- Fumus boni iuris
- Fumus commissi delicti
- Functus est munere suo
- Genus numquam perit
- Habeas corpus
- Ictu oculi
- Id quod plerumque accidit
- Ignorantia legis non excusat
- Imputet sibi
- In claris non fit interpretatio
- In dubiis abstine
- In dubio pro reo
- In facultativis non datur praescriptio
- In illiquidis non fit mora
- In legibus magis simplicitas quam difficultas placet
- In limine litis
- Inadimplenti non est adimplendum
- Inaudita altera parte
- Intra vires
- Invecta et illata
- Iudex iuxta alligata et probata iudicare debet
- Iudex peritus peritorum

- Iura novit curia
- Ius est ars boni et aequi
- Ius primae noctis
- Leges ab omnibus intelligi debent
- Legibus solutus
- Lex est quod populus iubet atque constituit
- Lex posterior derogat priori
- Lex specialis derogat generali
- Lex superior derogat inferiori
- Lista di termini legali latini
- Lucrum cessans
- Mala fides superveniens non nocet
- Malitia supplet aetatem
- Melius re perpensa
- Mente cãptus
- More uxorio
- Mors tua vita mea
- Nasciturus pro iam nato habetur, quotiens de commodis eius agitur
- Ne bis in idem
- Ne cives ad arma ruant
- Nec vi, nec clam, nec precario
- Necessitas non habet legem
- Negatoria servitutis
- Neminem laedit qui suo iure utitur
- Nemini res sua servit
- Nemo ad factum precise cogi potest
- Nemo ad impossibilia tenetur
- Nemo auditur propriam turpitudinem allegans
- Nemo est iudex in propria causa
- Nemo iudex in causa sua
- Nemo locupletari debet cum aliena iactura
- Nemo plus iuris ad alium transferre potest quam ipse habet
- Nemo potest ei dicere: Cur ita facis?
- Nemo pro parte testatus pro parte intestatus decedere potest
- Nemo tenetur se detegere
- Non omne quod licet honestum est
- Nulla quaestio
- Nullum crimen sine culpa
- Nullum crimen sine iniuria
- Nullum crimen, nulla poena sine praevia lege poenali
- Obligatio est iuris vinculum quo, necessitate, adstringimur alicuius solvendae rei, secundum nostrae civitatis iura
- Onus probandi incumbit actori
- Ope legis
- Opinio iuris sive necessitatis
- Pacta sunt servanda

- Par condicio creditorum
- Partus sequitur ventrem
- Per tabulas
- Possideo quia possideo
- Praesumptio iuris et de iure
- Praesumptio iuris tantum
- Prior in tempore, potior in iure
- Qui iure suo utitur neminem laedit
- Quod omnes tangit ab omnibus approbari debet
- Quod sine die debetur, statim debetur
- Rebus sic stantibus
- Res iudicata facit de albo nigrum
- Res iudicata pro veritate habetur
- Res perit domino
- Res transit cum onere suo
- Societas delinquere non potest
- Salus populi suprema lex esto
- Scire leges non est earum verba tenere, sed vim ac potestatem
- Semel heres, semper heres
- Si vera sunt
- Simul stabunt vel simul cadent
- Spoliatus ante omnia restituendus
- Stare decisis
- Sub poena
- Sublata causa, tollitur effectus
- Summum ius, summa iniuria
- Superficies solo cedit
- Tam dixit quam voluit
- Tamquam non esset
- Tantundem eiusdem generis
- Tempus regit actum
- Tertium non datur
- Ubi feuda, ibi demania
- Ubi lex voluit dixit, ubi noluit tacuit
- Ubi maior minor cessat
- Unum castigabis, centum emendabis
- Usque ad sidera, usque ad inferos
- Ut res magis valeat quam pereat
- Utile per inutile non vitiatur
- Vim vi repellere licet
- Vis grata puellae
- Volenti non fit iniuria